

ՀԱՅՐԵՆԵԱՑ

ՀԱՆԴԻՄ ՀՆԴԵՏԱՍԱՆՈՐԵԱՅ

Ա. ՏԱՐԻ ՇՐՋԱՆ Ա. ՎԵՑԱՄԱՆԱՅ 1863

ԱՊՐԻՂ 1

ԹԻԻ 12

Ինչ որ խմբագրութեան և Տնօրէնութեան կը վերաբերի պէտք է ուղղել առ ՊԵՏՐՈՍ ԲՈՐԹՈՒՐԱԼԵԱՆ, Պ. լիս Մերձանը Խմբագրութեան — Այն խմբագրութեան, Թիւ 4 : — Ընդարձակ կամ ծրար կը մերժուի :

Օրագիրը առնամայ 1ին և 15ին կը հրատարակուի :

Վեցամսեայ շրջանին գինը 20 դուրունցոյ արծաթէ ԴԵՆԻՍԻՅ վճարելի, ամէն թիւէ կրնան ստորագրուիլ : — Դուրս երթալիք Օրագրաց ճամբու ծախքը առնուլին վրայ է : — Ծանուցման սողը 1 դուրունց :

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ ԿՐՆԴՈՒՆՎԻՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ Օրագրոյս գրասենեակը — : Թիֆլիզ Մեծարդոյ Աղբաւանդը աղա Երեւան : — Զմիւռնիա Արշալուստի գրասենեակը : — Թէգլիւտաղ Պ. Թադւոր Գէսլեան : — : Կէյքէ, Օրթագիւղ, Ղընճըստր Պ. Խաչատուր Մանուկէան : — Տրապիզոն Պ. Խաչատուր Էլմասեան :

ԱՐԳ

Պատիւ ունինք մեր Արգոյ Բաժանորդաց ծանուցանելու, որ այս թերթերնիս մեր առաջին շրջանին վերջին թիւն է, և այն ազգասէր Միճիւքը՝ որ առաջին թիւէն սկսեալ մեզի բաժանորդ ըլլալով զմեզ քաջալերել բարեհաճած էին, անոնց պայմանաժամը լրացած է :

Ուստի կը յուսանք որ այն Մեծարդոյ և Ազգասէր Միճիւքը մեր այս երկրորդ շրջանին ալ իրենց բաժանորդագրութիւնը նորոգելով՝ դարձեալ զմեզ քաջալերել կը բարեհաճին, որով և մենք ալ առաւել քաջալերուելով մեր առաջին ունեցած պարտաւորութիւնը կատարելու չենք կասիր երբեք :

Մեր այս շրջանին մէջ շատ թերութիւններ ունեցանք՝ թէև ակամայ, սակայն յանգանքը մեր անփորձութեանն ըլլալով՝ ներումն կը խնդրենք Արգոյ Հասարակութենէն :

Այս անգամ թէպէտև ութորեայ՝ կամ գէթ տասնորեայ ընել կը փափաքէինք թերթերնիս, սակայն ունեցած փափաքնիս ծախ-

քերնուս չպատասխանելուն համար՝ խոհեմութիւն կը սեպենք յուշիկ ընթանալ մեր ընթացքին մէջ, ու երբեք չկասիլ :

Բայց ուրիշ բան է՝ թէ որ պէտք եղած քաջալերութիւնը գտնուել ըլլանք, ան ատեն առանց սպասելու Բ. շրջաննուս լրանալուն, ութորեայ՝ կամ գէթ տասնորեայի կը դարձնենք, զինք դարձեալ նոյնը պահելով : Ասիեալ շատ դիւրաւ կրնայ իմացուիլ որ մեր նըպատակը շահասիրութիւն չէ երբեք, այլ կրցածնուս չափ սիրելի Ազգերնուս ծառայութիւն մը :

Ուստի սիրելի է մեզ յուսալ որ Արգոյ Հասարակութիւնը պիտի փութայ զմեզ քաջալերելու :

Երկրորդ շրջանին մէջ զանազան զուարճալիքներ և երևելի քաղաքներու ու նշանաւոր արանց պատկերներ զնելէ չպիտի կասիմք, և մեր խօստացած նիւթերուն վրայ պիտի աւելցնենք նաև դաստիարակութեան յօդուածներ ալ, զորս մեր պաշտօնին բնական բերմամբը երկար ժամանակներէ՝ ի վեր տղայոց բնութիւնն ու անոնց դաստիարակութեան արդի զրուցութիւնները և մայրերուն

բռնած ընթացքը փորձառու դիտողու թեամբ նշմարելով պատրաստած ենք :

Ըստ խնդրոյ արդոյ Հասարակութեան՝ ազգային լուրեր ալ պիտի սկսինք տալ , և անօգուտ վիճաբանութիւններ է իսպառ հեռի պիտի կենանք :

Մեզի եկած զրութիւններն ունամակնելը սիրով կը հրատարակենք թէ աստղանշով՝ թէ սկզբնատառերով և թէ ստորագրութեամբ , բայց սա պայմանաւ որ , պատասխանատուութիւնը արդոյ հեղինակաց կը պահենք :

ԱՅԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒ ԶԱՆՁ-
ՆԱԺՈՂՈՎ ԻՆՁ ԿԸՆԵ ԿՈՐ

Ազգն արդարեւ ուրախ է Սահմանադրութիւն մը ունենալուն վրայ . բայց այս ուրախութիւնը դեռ կատարեալ չէ , վասն զի չէ թէ լոկ Սահմանադրութիւն մը ունենալ կը փափաքի ազգը , այլ սահմանադրական օրինաւոր վարչութիւն մը : Ուստի չկարծուի թէ մեր ազգը Սահմանադրութիւն մը ունենալով իր փափաքին հասաւ . անոր փափաքը վարչութեան անունը փոխուելուն վրայ չէ , այլ վարչութեան կերպը փոխուելուն եւ օրինաց գործադրութեանը վրայ է :

Ահա այս օրերս ազգին մէջէն սա իրաւացի գանդատը կը լսենք թէ « Սահմանադրութեան գործադիր յանձնաժողովն ի՞նչ կընէ կոր » : Այս հարցումը ըստ մեզ շատ իրաւացի է , վասն զի այսչափ երկարելու չէր :

Ուստի կը յուսանք որ յանձնաժողով Մեծապատիւ անդամները լսելով հասարակութեան այս օրինաւոր բողոքը՝ կը փութան իրենց պաշտօնը կարելի եղածին չափ շուտ լմնցնելով , ազգին բաղձանքը պսակելու , եւ տարձայնութեանց առաջին առնելու :

Կը լսենք որ Մուշի վանքին մէջ մէկ քանի վատ միաբաններու ըրած գողութիւնները խրիմեանին ջանքովը երեւան ելեր են , եւ հետզհետէ ալ երեւան ելլելու յոյս կայ :

Ի՞նչպէս չսիրենք խրիմեանը , որ շարունակ ազգին օգտին համար կաշխատի :

Կը լսենք նաեւ որ Մուշի մէջ կիսամսեայ թերթ մը մ'ալ հրատարակել սկսեր է , կը յուսանք որ Արդոյ ազգայինը պիտի փութան հայրենախօս խրիմեանին այս աշխատութիւնը քաջալերել :

ԵՐԵՍՓՈՒԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հիմա որ մեր ազգը իր փափաքածին հաւմեմատ իր առտին կամ ազգային գործերը սահմանադրասկէս պիտի տնօրինէ , և ըստ Սահմանադրութեան՝ նախ իր ներկայացուցիչները՝ այսինքն երեսփոխանները պիտի ընտրէ . ուստի ըստ մեզ պարտաւորութեան՝ աղէկ կըլայ որ հակիրճ ակնարկութիւն մը ընենք այս կէտին վրայ :

Թի՛ք որ հասարակաց իրաւունքը սրբազան՝ անբռնաբարելի և պաշտպանուելու արժանի կէտ մըն է , այս իրաւունքն ալ պաշտպանելու համար պաշտպաններ պէտք է հարկաւ : Որո՞նք են այս պաշտպանները : — Այս պաշտպանները ըստ իրաւանց ազգային երեսփոխաններն են , քանզի ըստ Սահմանադրութեան ազգը կը ներկայացնեն ասոնք :

Ըսել է որ ասոնց պաշտօնը ազգին իրաւունքները պաշտպանել , օրինաց գործադրութիւնը պահանջել և ասոնց պաշտպան կենալն է :

Ասիկա՝ ինչպէս յայտնի է , օրինաւոր իշխանութեան սկզբունքն է . վասն զի իշխանութիւնը անատեն օրինաւոր է , երբ յանուն ժողովրդեան կը գործէ , և երբոր իշխանութիւնը յանուն ժողովրդեան կը գործէ , անատեն ժողովուրդին իրաւունքները անբռնաբարելի կըլան :

Իրաւանց պաշտպանները երեսփոխաններն են ըսինք , բայց պէտք է գիտնալ որ մեր ազգին երեսփոխանութիւնը՝ ըստ մեծի մասին , խակ է իր պաշտօնը վարելու , քան

Ո՛վ կրնայ արդիւնէլ Եկնի—Գափուցի մը , երբոր Գում—Գափուի եկեղեցին երթալ ուզէ . չէ մի՛ որ Եկնի—Գափուի , Գում—Գափուի նաեւ ամէն թաղի եկեղեցիները ազգին կը վերաբերին :

Ինչպէս որ եկեղեցիները՝ նոյնպէս ալ Գայրոյները նաեւ ուրիշ ազգային հաստատութիւնները մեր ազգին սեպհական իրաւունքներն են . ուստի ժողովուրդին մէջէն անհատ մը ըստ կամի՝ կրնայ իր զաւակը այսինչ կամ այնինչ դպրոցը տալ , և ասոր ալ որ և է մէկը դէմ կենալու ամենեկին իրաւունք չունի , վասն զի ինչպէս ըսինք , ազգին իրաւանցը հակառակ է :

Ըստ մեզ՝ Թաղական խորհուրդներն փոխանակ ատանկ ազգին իրաւանցը դէմ դաշնադրութիւններ հաստատելու , աւելի աղէկ կըլլայ կարծենք , որ իրենց Թաղին դպրոցները բարեկարգ ու յառաջագնաց վիճակի մը մէջ պահելու համար իրարու հետ միջին , ուրիշ ազգն ալ օգուտ կը բաղէ անշուշտ , և իրենք ալ ազգին մեծ ծառայութիւն մը ըրած կըլլան :

Եթէ իրօք ատանկ դաշնադրութիւն մը ունին մէջերսին , կը յուսանք որ խոհմու՛թեամբ կը ջնջեն այն դաշնադրութիւնը :

ՄԵՐ ԱԶԳԻՆ ՄԷՋ ՁՈՐՍԻՆ ԽՕՍԻՐ ՄԷՎ ՁԻԿԱՐ

Այս խօսքը մեր ազգին մէջ հասարակաց առած մը դարձած է թէ , մեր մէջ չորս հոգիին խօսքը մէկ չի գար . վասն զի մեր ազգը անմիաբան է , վասն զի մեր ազգը սանկ է , վասն զի մեր ազգը նանկ է :

Մենք ասոնք շատ անգամ լսելու դժբախտութիւնն ունեցած ենք , անանկ որ՝ բարենպաստակ ընկերութեան մը համար մէկէն օգնութիւն մը խնդրած ատեննիս , սա խօսքը իրենց բազմամեայ փորձառութեան կարծես իբրեւ հզօր փաստ մը մէջ կը բերեն թէ “ ահ շա՛տ աղէկ շա՛տ էր սիրեմ էս առանկ ընկերութիւններ շա՛տ էր սիրեմ և հոգեմ որ օգնեմ , Գափուի հայոս ընկերութիւն չէ մի՛ , պօշ Բա՛ն է առաջ լինա՛ր ” :

Ասոնք ան մարդիկներն են , որոնք ալ մէն ատեն մեր ազգին անմիաբանութեանը

վրայ կը հառաչեն , անոր վիճակը կախոսան , և անոր ապագային վրայ գոշախոնիւնէր կընեն :

Ասոնք՝ ճիշդը խօսելով , մինակ խօսքով ազգասէր են , և ազգին անմիաբանութեանը վրայ ցաւ ցուցուցած ատեննին , դէժ իրենց մէջ տեսնուած չէ իրենց ցանկացած միաբանութեան ոգին :

Մեր ազգը անմիաբան է , այո՛ , բայց ի՞նչ կրնանք շահիլ անոր անմիաբանութեանը վրայ ողբալով : Ազգի մը անմիաբանութեանը վրայ ողբալով՝ անոր միանալուն օգուտ մի՛ ըրած չենք ըլլար : Այսանդի ողբալը անդոտանելի կորուստի մը վրայ կըլլայ միայն :

Հիւանդին համար հիւանդ է ըսելով չառողջանար , վասն զի խօսքով բան չըլլար . հիւանդը առողջանալ կուզէ , վասն զի հիւանդութիւնը առողջութեան ենթակայ է . բայց առողջանալու համար բժիշկի չկարօտիր միայն , որովհետեւ ճարտար բժիշկը անոր հիւանդութեան պատճառները զննելով պէտք եղած դեղերը կը պատուիրէ միայն . ըսելէ որ հիւանդը առողջանալու համար ազգու և օգտակար դեղերու կը կարօտի , կարօտեալն ալ նպաստի :

Ուստի ամենեկին անօգուտ է զրուցելը թէ մեր ազգը կը կործանի կոր , մեր ազգը կը փճանայ կոր , սանկ կըլլայ կոր կամ նանկ կըլլայ կոր . ազգին այս ամէն դժբախտութիւնները իր անմիութեանէն է լի՛ւ լի՛ւ լի՛ւ :

Ասոնք ճամբարիտ ազգասիրութեան կամ ազգին վիճակին վրայ ցաւելու ապացոյցներ չեն . վասն զի պօռալն ու կանչելը խօսին ու ցաւելը դարման չեն երբէք : Մենք ալ կը վկայենք որ եթէ ազգիմը մէջ միութիւն չըլլայ , ան ազգը կը կործանի . ասիկա՛ չորս անգամ չորսը տասնը վեց կընէի պէս խօսք մըն է :

Անմիաբանութիւնը մեր ազգին համար տեսական ու յաւիտենական չէ , ատանկ կարծիք մը յիմար շաղկապիւնք կամ ցնորական զուշակութիւն մըն է : Պէտք է դիտնալ որ անմիաբանութիւնը՝ միաբանութեան ենթակայ է , ինչպէս որ հիւանդութիւնն ալ առողջութեան . բայց անմիաբանութեան այս մեծ խնդիրը լուծելու համար՝ անմիաբանութեան

իրարու հետ շփուելը կամ իրարու պատահելը :

Կայծակին երբեմն ճեղքուելուն կամ պատուելուն պատճառն ի՞նչ է : — Վասն զի շանթը երկրիս վրայ դտնուող զանազան առարկաներու կը մօտենայ , որոնք զինքը երկուքի կը բաժնեն :

Կայծակը օդը բաժնելով անցնելու ժամանակ ինչո՞ւ լուսաւոր կերեայ : — Վասն զի օդը չհաղորդիչ մարմին մ' է (ելեքտրականութիւնը չհաղորդէր) , և անոր համար ջրկրնար կայծակը անտեսանելի եղանակաւ մինչև երկիր բերել :

Ի՞նչ բանի համար կայծակը երբեմն մարդիկներն ու անասունները կը մեռցնէ :

— Վասն զի ելեկտրական հոսանքը՝ մարդու կամ անասնոց մարմինէն անցնելու ժամանակը՝ ջրաց վրայ խիստ սաստիկ ազդեցութիւն կընէ , որով կեանքը կը դադրի :

Մարդ մը կամ անասուն մը ե՞րբ կայծակէ կրնայ զարնուիլ : — Միայն անատեն՝ երբ որ անոնց մարմինը ելեկտրականութեան ճամբուն վրայ կը գտնուի կամ ան ճամբան կըլայ՝ ուրկէ կանցնի կայծակը . այսինքն՝ երբ որ ելեկտրականութիւնը երկրիս վրայ դիմած ատեն՝ անոնց մարմնոյն մէջէն կանցնի :

Ի՞նչպէս կըլայ որ անասունները երբեմն կայծակէն կը փնտսին կամ կը վերաւորին ու չեն մեռնիր : — Վասն զի իրենց մարմնոյն մէջ ջէն անցնող ելեկտրականութիւնը քիչ ըլլալով , զիրենք մեռցնելու չափ զօրութիւն չունի :

ՄՍԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ԼԱՆԿԱՍ

Մեր նախորդ թիւոյն մէջ այս վերնագրով նորհաստատ ընկերութեան մը կազմուելը հրատարակեցինք , միանգամայն մեր ուրախութիւնն ալ յայտնելով :

Այս ընկերութեան վրայ մեր զգացած ուրախութիւնը սա է որ , ընկերութեան նըպատակին մէջ անանկ կէտ մը կը նշմարենք , որն որ իրաւամբ ազգին և թաղեցւոց համակրութիւնը գրաւելու արժանի է :

Այս ընկերութիւնը թէպէտև առևտրա-

կան է , սակայն իր նպատակը միայն ստակ չափել չէ , այլ անանկ վսեմ նպատակ մը ունի , որուն արդարև ամէն ճշմարիտ ազգասէրը կը բաղձան . այս է՝ կարելի եղածին չափ ճգնիլ ազգին մէջ օտարասիրութեան հարուած մը տալ :

Մենք շատ անգամ տեսած ու լսած ենք որ օտարազգի մտավաճառները՝ հզը արուի տեղ տալով և շատ անգամ՝ պակաս կշռելով հասարակութեան վրայ խնդացած և շատ անգամ ալ խօնարարող առիթն առնելով , աշխարհայեցողութիւնները մերտած ալ են . այս իրողութիւնները պակաս ցաւ չեն պատճառեր . անշուտ ազգասէր սրտերու :

Այս ընկերութեան Մեծարդոյ անդամները շարունակ ակնատես ըլլալով այս իրողութեանց և ուզելով միանգամայն ընդհանուր ազգիս դէմ եղած այս անարդանացը առաջին առնուլ գէթ մասամբ իւրիք , Լանկայի ընթերցարանին կից հայ գործաւորներու հսկողութեան ներքե կրպակ մը բացին :

Ընկերութեան նպատակին մէջ մէկ ուրիշ կէտ մալ կայ , յորում ընկերութեան Յարդի անդամաց ազգատասիրութիւնը կընըմարուի . այս է՝ ամէն ամիս թաղին վկայեալ կարօտելոյը միտ բաշխել , իւր կարողութեանը համեմատ :

Կը յուսանք որ Ազգոյ Թաղեցիք այսուհետև փոխանակ օտարաց քսակները լեցնելով իրենց ստակովը նախատուելու , պիտի փութան այս հայկական ընկերութեան կրպակէն առնելու պէտք եղած միտը :

Մենք կը փափաքինք որ այս տեսակ առևտրական ընկերութիւններ իւրանքանչիւր հայաբնակ թաղերու մէջ հաստատուին , որով քիչ շատ ազգին ազգատ կարօտեալներն ալ կը միմեծարուին :

Ճշմարիտը խօսելով՝ այս մասին Իւսկիւտարցիք դավեստից արժանի են : Ո՛հ , ե՞րբ պիտի ըլլայ որ մեզ ազգայինք օտարները սիրելու , և իրենց ստակներովն անոնցմէ նախատուելու (մենք ասիկա շատ անգամ մեր հարուստ գերդաստաններուն մէջ աւելի նշմարած ենք սրտի ցաւօք) , պիտի փութան այսուհետև զիրար սիրելու և իրարու օգնելու :

Մ Ե Ռ Ե Ա Լ Ի Ն Հ Ա Ր Ս Ը

Երկտասարդական զգացում մը երբեմն զիս հեռացնելով իմ հայրենիքէս՝ տարաւ զիս այնպիսի քաղաք մը ուր գեղեցիկ կոյսերու ձեռքերն սովորած են երկտասարդ սիրահարներուն ծարաւը յագեցնել վարդի մանուշակի եւ նարկիզի նեքտառներով. եւ միւս անգամայն իրենց սիրավառ հայեցողած քովը զանոնք անմահութեան երկինքը առաջնորդել, որ թռչտին հոն, հրճուին եւ երեւակայական բարձր հեշտութեամբ երջանկանան։ Արեւը հեռանալու վրայ էր երբ ես մտայ քաղաքը առանձին բայց յուսայից. եւ առաջին դուրը եղաւ պանդուխտի մը մէջ սենեակ մը վարձել, ինքզինքս քիչ մը զարդարել անմիջապէս «Հրեշտակաց պարտէզը» երթալ քիչ մը հանգչելու համար։

Բնական բան մ'է որ երկտասարդ մը առանց ընկերի չի կրնար ժամանակ անցնել, բայց բնական ալ է անշուշտ որ օտարական պանդուխտ մը շուտով «Բարի եկիր» ըսող մը չի կրնար դանել. ինչ եւ իցէ հազիւ թէ հինգ վայրկեան նստած մտիկ կ'ընէի պարտեզին մէջի երաժշտաց մէկ երգը՝ բարակ, սրբաւորաւ եւ թրթրացող ձայն մը ստիպեց զիս երաժշտաց նայելու եւ անոնց քով կանգնած օրիորդ մը տեսնելու, որուն գեղեցկութիւնը ստորագրելու համար մարդ նախ հսկայ տաղանդ մը ունենալու է եւ Եգիպտական բանաստեղծ մը ըլլալու է... սակայն խեղճ կոյսը կերեւար թէ չէր կարողացեր պարտնի մը սիրտը գրաւելու, եւ փոխանակ Երգուհիի՝ Տան Տիկին մը ըլլալու։

Ինչպէս ըսի երկտասարդ էի, եւ հետեւաբար անտարբերութեամբ չէի կրնար նայիլ բնութեան այնպիսի մէկ ամենափափուկ արարածին վրայ՝ որ ստիպուած էր իւր ապրուստը ճարելու համար անթիւ բազմութեան մը մէջ կանգնել եւ երգել թէ։

«Սէրը միայն բառ մի է,

Որ աշխարհէս վերջեր է;

Զի պճրանաց քան թէ սիրոյ,

Աշխարհ կապուիլ ուսած է»։

Ահ բախտ, ինչ ես դու եւ ինչպէս կա-

րելի է մեզ ուսանիլ թէ դու զո՞վ կը սիրես, քանի որ ինչ որ սիրելի է քու պարզեւնեղեղ կրկես եւ խոժոռ կը նայիս անոնց վրայ որոնք մենք պաշտելու չափ կը սիրեմք... թողումք խորհրդածիլը իմաստասիրաց։

Երկայն ժամանակ չը նայեցայ Երգուհիին երեսը, վասն զի տարօրինակ զգացում մը պաշարեց զիս, եւ ջերմութիւն մը սրտիս մէջէն անցնելով երեք արտի ըրաւ հոն եւ ահա երկու կաթիլ արտասուք աչացս ալբերակաց քով իջան. զալեցի ինքզինքս եւ անգամ մ'ալ նայելով Երգուհիին երեսը՝ դուրս ելայ, որոշելով որ առաջին տուհեւելողին հարցնեմ Երգուհիին ո՞վ ըլլալը։

Հազիւ թէ քանի մը քայլ հեռացեր էի պարտէզէն, ահա առաջիկ մուրացիկ կին մը առջեւս ելաւ ողորմութիւն ինքրելու եւ ես մէկէն իրեն բան մը տալով խնդրեցի որ իմ հետադրդութիւնս յագեցնէ «Երկտասարդ ըսաւ ձեր կինը աշուրները երեսս անկելով» «մեռեալին հարսն է այն որ կերգէ»։

— Հար՛ս՝ մեռեալին հարսը՝ պատասխանիցի սարսուելով «Ի՞նչ ըսել կուզէք» «ըսել կուզեմ պարոն» կրկնեց նա «այն աղջիկը որուն ու ըլլալը կուզես գիտնալ, գիշերները հարս մ'է, ցորեկները՝ մեռեալ, իսկ երեկոյները Երգուհի մը որ կերգէ առանց փոխարէն մը առնելու, ահա առաջիկ իմ բոլոր գիտցածս, մնաս բարեաւ»։

Այս կնկան խօսքերը չեմ գիտեր ի՞նչ ուժ ունէին որ ապշած ետեւէն կը նայէի քանի որ ան կը հեռանար։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՅԿՈՒՆԻ

(Շարունակէ՛ք)

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՄԻՆԱՍ Մ. ՀԱՅԿ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆ

ԵՒ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ

Պ. ԲՈՐԹՈՒԲԱՆԱՆԻ

Ա. ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍԻ ՄԱՄ—ՍԱԼԻ ԽՍՆ